

AVRAM OZEROVIĆ KAO PRIVREDNI POLITIČAR

Jedna od interesantnih figura beogradske čaršije iz osamdesetih i devedesetih godina prošloga veka nesumnjivo je i Avram Ozerović, koji je igrao važnu ulogu u političkom i privrednom životu male Srbije. Ozerović je jedan od retkih Jevreja koji je bio duži niz godina narodni poslanik. Osim njega, bio je poslanik stari bankar i ugledan član Jevrejske opštine Edijas Buli, a docnije, početkom ovog veka i njegov sin Bencijon Buli.

Školovao se na strani (u Beču) i znao je dobro sem nemačkog i francuski jezik. On je bio trgovac većeg stila, u evropskom smislu. Zato se izdvajao iz primitivne sredine tadašnjeg trgovačkog sveta. Pored trgovačkih poslova, koje je preduzimao, bavio se i rudarstvom. Prvi put se pojavljuje kao član upravnog odbora akcionarskog društva rudnika žive na Avali. Docnije se bavio i drugim istraživačkim radovima, pa je učestvovao u početku i kod Bora, gde je Đ. Vajfert najzad uspeo da otkrije bakar početkom ovoga veka. U to vreme bilo je teško pridobiti inostrane kapitaliste i Vajfert je, kao i Ozerović, skoro celu svoju imovinu stavio na kocku radi istraživanja bakarne rude.

Za vreme Berlinskog kongresa (1878) pokrenuto je i pitanje diskriminacije Jevreja u balkanskim zemljama. Tražilo se da se ugovorom o miru predvidi izjednačenje Jevreja u svim građanskim pravima sa državljanima zemlje u kojoj su nastanjeni. Srbija nije čekala da se ugovor ratifikuje i počne izvršavati, nego je ranije u Narodnoj skupštini izglasala zakon o statusu Jevreja. Oni su dobili pravo glasa i sticanja nepokretnosti, ne samo u gradovima, nego u celoj zemlji itd., što je tada bilo ograničeno.

Tim povodom je Ozerović održao lep govor u Skupštini. On je još tada izneo primere, kako mnoge zemlje bez rezerve primaju inostrane državljanke koji ulažu svoje kapitale u privredu i da to može biti samo od koristi, i nikako od štete po državne interese. Ovo se tim pre može primeniti na Jevreje koji su tu rođeni, vezani za zemlju i koji svojim lojalnim držanjem zaslužuju ovo priznanje.

U zapisnicima Ministarskog saveta Kraljevine Srbije (zapisnik broj 949, str. 403 izdanje SAN) zabeležena je odluka pod 25. majem 1882.

da je vlada poverila Ozeroviću jednu misiju u Beču, gde je imao lične i poslovne veze s vodećim bankama tadašnje Austro-Ugarske. Njemu je povereno:

1. da pokuša ostvariti preliminarni ugovor za jedan zajam, iz kojeg bi se isplatila naknada onim Turcima čija je zemlja prešla u sopstvenost naših državljana.

2. da pokuša plasirati na bečkom tržištu kapitala i ostatak 3% lutrijskih obveznica i dobiti zajam na podlogu 5% obveznica francuske rente koje su nam ustupljene od Sindikata Generalne unije.

Na ime dnevnice za put i bavljenje u Beču određeno mu je dnevno po 3 dukata (36 dinara u zlatu), kao i naknada putnih troškova po računu.

Kao narodni poslanik, učestvovao je u diskusiji o svima važnijim privrednim zakonima. Na sednici od 10. decembra 1882. govorio je o koristi poštansko-telegrafske konvencije sa Bugarskom, po kojoj se smanjuju takse za pisma i telegrame između dve zemlje.

Kad je doneta opšta carinska tarifa, kao baza za trgovinske ugovore koje je tada prvi put zaključivala nezavisna Srbija sa zapadno-evropskim zemljama, Ozerović je bio izvestilac finansijskog odbora i u Skupštini branio vladinu politiku sa velikim poznavanjem trgovine ne samo uvozne nego i izvozne. Dokazivao je da minimalne izvozne carine na suve šljive neće jako opteretiti ovaj artikal i ometati prodaju u inostranstvu. To je bilo vreme kad se još nije osećala konkurencija kalifornijske šljive u Evropi i kad su bosanske i srpske šljive imale stvarno monopol na svetskom tržištu.

Po tvrđenju A. Ozerovića, prilikom debate o trgovinskom ugovoru sa Sjedinjenim Državama (januar 1881.), Amerika je u to vreme uvozila naše šljive preko Hamburga i Trsta.

Pod uticajem nacionalnog pravca u narodnoj ekonomiji (Friedrich List u Nemačkoj) i kod nas je bilo ekonomista, kao dr Mih. Vujić, koji su tražili zaštitu domaće industrije. Još 1882, u decembru, podnet je zakonski predlog o favoriziranju industrijskih preduzeća. U načelnoj debati o tom predlogu uzeo je učešća i Ozerović, koji je sa velikim poznavanjem naših prilika dokazivao potrebu ovakvog zakona.

Na sednici Narodne skupštine od 18. decembra 1882, kao izvestilac finansijskog odbora, branio je zakonski predlog o kovanju novca od nikla. Dotle je Srbija imala samo bakarni novac (5 i 10 para), a srebrni od 0,50 dinara i u komadima od 1, 2 i 5 dinara. Potreba novčanog saobraćaja iziskivala je sitan novac. Tada je usvojen zakon o kovanju niklenog novca od 5, 10 i 20 para. Poslednji apoen bio je popularni „groš“ koji se održao do 1918.

Godine 1882. donesen je i zakon o Narodnoj banci. Ozerović je sa velikim razumevanjem za značaj emisione banke dvaput uzeo učešća u načelnoj debati i uneo dosta svetlosti u ovaj problem, koji je bio nepoznat jednoj seljačkoj skupštini.

Januara 1882. iznet je pred Skupštinu zakonski predlog o ukidanju Zemljodelsko-šumarske škole u Požarevcu. Ova škola osnovana je da pomogne poljoprivredu u Srbiji, ali naši zemljoradnici nisu bili njom

zadovoljni, jer su svršeni đaci išli u šumare i državne ekonomе, a niko se nije praktično bavio poljoprivredom. Ozerović je sa motivacijom glasaо protiv ukidanja ove škole.

Prilikom usvajanja konzularne konvencije sa Nemačkom, Ozerović je tražio da se unese u zakon koji je tekst merodavan u slučaju spora. Usvojen je nemački tekst. Ovo se sada redovno čini u međunarodnim ugovorima, ali za ono vreme to je bila jedna novina, koje se setio praktični duh A. Ozerovića.

Povodom trgovinskog ugovora sa Engleskom (1881), koji je bio prvi ugovor te vrste u nezavisnoj Srbiji i dao povoda Austro-Ugarskoj da energično protestuje što nije prvo zaključen ugovor s njom, kao što je bilo predviđeno u Berlinu 1878, — u Skupštini se razvila živa diskusija o državnoj trošarini koja se naplaćivala pri uvozu robe. I ovde se pojavio Ozerović da sa ciframa u ruci dokazuje da ovo opterećenje za pojedine artikle nije veliko i da neće uticati mnogo na povećanje cena, a da taj prihod povoljno utiče na državne finansije.

Na sednici Narodne skupštine od 17. juna 1881. (stenografske beleške str. 1702) kad je na dnevnom redu bio prenos Bontuovog ugovora, Ozerović je govorio, između ostalog, da mu je direktor jedne frankfurtske banke kazao da se Srbija dobro izvukla iz Bontuove afere. Tada je izjavio i ovo: „Baveći se u Beču, umoljen sam od ministra finansija da i ja potpomognem Filipa Hristića, našeg poslanika u Beču, da se izvade obligacije i lozovi iz Lānderbank-e i da se dobiju, pre no što se ova stvar svrši u Skupštini . . .”

Ove njegove veze sa bečkim bankarima dale su povoda da mu vlada docnije (1882) poveri sličnu misiju, o kojoj je napred reč.

Tadašnju opoziciju u Skupštini predstavljali su radikali sa N. Pašićem na čelu. Ozerović, kao član napredne stranke, bio je uz naprednjačku vladu. Zato su njemu lično upućivali primedbe i odgovore radikalni poslanici. Jednom prilikom odgovorio mu je i sam Pašić, a vrlo često učestvovao je u debati i citirao Ozerovićeve izlaganja Raša Milošević, koji je u ono vreme bio jedan od retkih na strani školovanih ekonomista Srbije.